

41833(3)

Cena zł 25000,—

Indeks 381306
PL ISSN 0043-518X

WIADOMOŚCI STATYSTYCZNE

GŁÓWNY
URZĄD
STATYSTYCZNY

POLSKIE
TOWARZYSTWO
STATYSTYCZNE

MIESIĘCZNIK
ROK XXXIX
WARSZAWA
LUTY 1994

2

w numerze m.in.:

ANNA GACA, IZABELA ZAGOŹDZIŃSKA
Statystyczne badanie koniunktury

PIOTR WOŹNIAK, ZBIGNIEW ŻÓŁKIEWSKI
Techniczna efektywność produkcji w przemyśle i budownictwie

TADEUSZ WALCZAK
Statystyka w świetle przemian społeczno-politycznych w świecie

ZYGMUNT BIENKO
System Informacyjny Państwa a System Informacyjny Statystyki Publicznej

JADWIGA BOŻEK
Przestrzenne zróżnicowanie struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego

SPIS TREŚCI

ANALIZY STATYSTYCZNE

- Anna Gaca, Izabela Zagoździńska* — Statystyczne badanie koniunktury 1
Janina Petrykowska — Statystyczne badanie innowacji technicznych w przemyśle 9
Jerzy Baruk — Innowacyjność przedsiębiorstw w warunkach transformacji systemowej 11
Witold Kasperkiewicz, Tomasz Tokarski — Nakłady na prace badawcze i rozwojowe a wzrost gospodarczy 15
Piotr Woźniak, Zbigniew Żółkiewski — Techniczna efektywność produkcji w przemyśle i budownictwie 19
Anna Kowalska — Społeczno-ekonomiczne położenie bezrobotnych 25
Maria Bulanda — Dotacje eksploatacyjne w mieszkalnictwie 30

STUDIA METODOLOGICZNE

- Tadeusz Walczak* — Statystyka w świetle przemian społeczno-politycznych w świecie 32
Zygmunt Bienko — System Informacyjny Państwa a System Informacyjny Statystyki Publicznej 38

STATYSTYKA REGIONALNA

- Jadwiga Bożek* — Przestrzenne zróżnicowanie struktury obszarowej rolnictwa indywidualnego 42
Bernard Czajkowski, Ryszard Niewczas — Produkcja zwierzęca w województwie toruńskim 45

INFORMACJE. PRZEGLĄDY. RECENZJE

- Barbara Prażmo* — Rocznik Statystyczny Województw 1993 47
Kronika ważniejszych wydarzeń w GUS (oprac. *Rafał Mozolowski*) 48

CONTENTS

STATISTICAL ANALYSES

- Anna Gaca, Izabela Zagoździńska* — Statistical Analysis of a Business Outlook 1
Janina Petrykowska — Statistical Research on Technical Innovations 9
Jerzy Baruk — Innovativity of Enterprises Under Transformation 11
Witold Kasperkiewicz, Tomasz Tokarski — Investment Outlays on the Research and Development and Economic Growth 15
Piotr Woźniak, Zbigniew Żółkiewski — Technical Efficiency of Production in Industry and Construction 19
Anna Kowalska — Social and Economic Position of Unemployed 25
Maria Bulanda — Subsidizes of Exploiting in Housing Sector 30

METHODOLOGICAL STUDIES

- Tadeusz Walczak* — Statistics in the Light of Social and Economic Changes in the World 32
Zygmunt Bienko — Information System of the Government and Information System of the Official Statistics 38

REGIONAL STATISTICS

- Jadwiga Bożek* — Spatial Diversification of Area Structure in Private Agriculture 42
Bernard Czajkowski, Ryszard Niewczas — Production of Animal Origin in Szczecin Voivodship 45

INFORMATION. SURVEYS. REVIEWS

- Barbara Prażmo* — Statistical Yearbook of Voivodships 1993 47
Chronicle of Major Events in the CSO (ed. by *Rafał Mozolowski*) 48

SOMMAIRE

ANALYSES STATISTIQUES

- Anna Gaca, Izabela Zagoździńska* — Examen statistique de la conjoncture 1
Janina Petrykowska — Examen statistique des innovations techniques 9
Jerzy Baruk — Innovation des entreprises dans des conditions de transformation 11
Witold Kasperkiewicz, Tomasz Tokarski — Dépense pour les travaux de recherches et de développement et croissance économique 15
Piotr Woźniak, Zbigniew Żółkiewski — Efficacité technique de la production dans l'industrie et la construction 19
Anna Kowalska — Situation sociale et économique des chômeurs 25
Maria Bulanda — Dotation d'exploitation dans les habitations 30

ETUDES METHODOLOGIQUES

- Tadeusz Walczak* — Statistique vue à travers les changements sociaux et politiques dans le monde 32
Zygmunt Bienko — Systeme informatif de l'état et système informatif de la statistique de l'état 38

STATISTIQUE REGIONALE

- Jadwiga Bożek* — Différenciation spatiale de la structure territoriale de l'agriculture individuelle 42
Bernard Czajkowski, Ryszard Niewczas — Production animale dans la voivodie de Toruń 45

INFORMATIONS. REVUES. CRITIQUES

- Barbara Prażmo* — Annuaire Statistique des Voivodies 1993 47
Chronique des événements plus importants de GUS (réd. par *Rafał Mozolowski*) 48

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИЕ ОЧЕРКИ

- Анна Гаца, Изabela Zagoździńska* — Статистическое исследование конъюнктуры 1
Янина Петрыковская — Статистическое исследование технических инноваций 9
Ежи Барук — Инновационность предприятий в условиях трансформации 11
Витольд Касперкевич, Томаш Токарски — Вложения в исследовательские и опытно-конструкторские работы в промышленности и строительстве 15
Петр Возняк, Збигнев Жулкевски — Техническая эффективность производства в промышленности и строительстве 19
Анна Ковальска — Социально-экономическое положение безработных 25
Мария Буланда — Эксплуатационные дотации в жилищном хозяйстве 30

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ СТАТЬИ

- Тадеуш Вальчак* — Статистика на фоне общественно-политических перемен в мире 32
Зыgmunt Бенько — Информационная система государства и информационная система государственной статистики 38

РЕГИОНАЛЬНАЯ СТАТИСТИКА

- Ядвига Божек* — Территориальная дифференциация структуры площади индивидуального сельского хозяйства 42
Бернард Чайковский, Рyszard Невчас — Производство животноводства в торунском воеводстве 45

ИНФОРМАЦИИ. ОБЗОРЫ. РЕЦЕНЗИИ

- Барбара Пражмо* — Статистический ежегодник воеводств 1993 47
Хроника важнейших событий в ЦСУ (разраб. *Рafał Mozolowski*) 48

nych źródeł informacji do rangi zasady w *Rezolucji*, aprobowanej przez rządy państw regionu EKG, ma na celu usunięcie istniejących w różnych krajach trudności i barier na drodze przepływu informacji z dokumentów i rejestrów administracyjnych do statystyki. Najczęściej chodzi przy tym o dane jednostkowe, z których statystyka tworzy odpowiednie zasoby (bazy) danych do różnego rodzaju opracowań i analiz.

Nierzadko na tym tle zgłaszane są zastrzeżenia — dlaczego statystyka domaga się prawa dostępu do informacji jednostkowych, skoro sama stojąc na straży tajemnicy statystycznej na dostęp ten nie pozwala innym. Sytuacja statystyki w tej sprawie różni się zasadniczo od innych użytkowników informacji. Dane uzyskiwane z innych systemów statystyka wykorzystuje wyłącznie do opracowań i analiz zbiorczych i nie podejmuje na ich podstawie żadnych decyzji, które mogłyby być uznane za niekorzystne dla podmiotu, którego dane te dotyczą, a istniejące przepisy, o których była mowa wyżej w pełni chronią indywidualne informacje przed ich ujawnieniem.

Jednym z zasadniczych warunków skuteczności systemów informacyjnych jest pełna **metodologiczna zgodność** stosowanych w różnych systemach pojęć, klasyfikacji, nomenklatur, zasad grupowań itp. Zapewnienie tej zgodności jest fundamentalną zasadą ładu informacyjnego w każdym kraju. Brak takiej zgodności powoduje, iż informacji gromadzonych w poszczególnych systemach informacyjnych nie można z sobą porównywać i nie mogą się one wzajemnie uzupełniać, w wyniku czego zwiększa się ogólny koszt funkcjonowania systemów informacyjnych w kraju, a użytkownicy informacji udostępnianych przez poszczególne systemy informacyjne mają ogromne trudności przy praktycznym wykorzystywaniu informacji.

W zapewnieniu odpowiedniego ładu informacyjnego najbardziej zainteresowany jest **system informacyjny statystyki**, z uwagi na szerokie wykorzystywanie przez ten system informacji gromadzonych w innych systemach informacyjnych. Statystyka we wszystkich krajach nagromadziła też największą doświadczeń w dziedzinie jednolitych rozwiązań metodologicznych dzięki wieloletniemu opracowywaniu danych z różnych dziedzin i konieczności porównywania informacji w szeregach czasowych oraz pomiędzy krajami.

Z punktu widzenia potrzeb statystyki niezwykle istotne znaczenie ma przyjęcie przez różne systemy informacyjne (podatkowe, ubezpieczeniowe, bankowe, ludnościowe) jednolitych zasad identyfikacji podmiotów, dla których gromadzi się informacje w poszczególnych systemach, co stwarza ogromne możliwości wymiany informacji pomiędzy systemami.

Punkty VIII i IX zasad zwracają uwagę na znaczenie koordynacji metodologicznej pomiędzy systemami informacyjnymi w każdym kraju oraz na stosowanie przez wszystkie służby statystyczne przyjętych w skali międzynarodowej standardów klasyfikacyjnych, jako warunku zwiększenia skuteczności statystyki. Koordynacyjne funkcje statystyki w sprawach metodologicznych znajdują wyraz w ustawach regulujących funkcjonowanie służb oficjalnej statystyki, zwłaszcza w ustawach opracowanych w ostatnich latach. Takie zadanie stawia sobie również projekt polskiej ustawy o statystyce publicznej.

prof. dr hab. Tadeusz Walczak — Doradca Prezesa GUS

SUMMARY

In September 1993 the Central Statistical Office hosted a Conference entitled „Round Table on the Fundamental Principles of Official Statistics and Related Legal and Deontological Aspects in the Countries in Transition” in which representatives of 25 Eastern and Western countries and representatives of international organizations participated. At the Conference a comprehensive discussion on various political, legal and deontological aspects of the implementation of the „Fundamental Principles” adopted during 47-th session of the

United Nations Economic Commission for Europe in the national systems of official statistics took place.

Based on papers presented at the Conference and the discussion, the author presents the most important and live issues for statistical services, especially for the transition countries. At the same time, the author presents his own view and experience of statistical services of Poland on implementing the fundamental principles in his country.

Zygmunt BIEŃKO

System Informacyjny Państwa a System Informacyjny Statystyki Publicznej

Pojęcia *System Informacyjny Państwa (SIP)* i *System Informacyjny Statystyki Publicznej (SISP)* należą do tych kategorii społeczno-ekonomicznych, których definicja i treść merytoryczna podlegają transformacjom skorelowanym z transformacjami społeczno-politycznymi i gospodarczymi państwa. Z perspektywy dostrzeżonych zaszłości, w zakresie transformacji polskiej rzeczywistości społeczno-gospodarczej i politycznej oraz przeprowadzonych obserwacji i badań co do zadań i postulowanej struktury *Systemu Informacyjnego Państwa* i *Systemu Informacyjnego Statystyki Publicznej*, można dokonać obecnie już w miarę konkretnych uogólnień i wnioskować co do postulowanej definicji i treści wymienionych pojęć systemowych.

Doświadczenia z przemian i aktualne rozwiązania w zakresie struktur informacyjnych państwa, obserwowane w rozwiniętych krajach o ustabilizowanych (ukształtowanych) systemach społeczno-gospodarczych, nie nadają się do powielania w Polsce ze względu na odmienną okresu transformacji, w porównaniu z okresem stabilności oraz ze względu na odmienną infrastrukturę informacyjną, technologiczną i społeczną państwa. W krystalizującym się w Polsce modelu państwa demokratycznego o gospodarce rynkowej, konieczne jest sprawne działanie aparatu państwowego z jednej strony i świadomego, dobrze poinformowanego o sprawach państwa społeczeństwa — z drugiej. Stąd szczególnie duża rola musi być przypisana jasno określonym i sprawnie funkcjonującym

podstawowym struktorem i systemom informacyjnym działającym w tym modelu.

W Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Statystyki GUS podjęto pracę badawczą na temat *Systemu Informacyjnego Statystyki Publicznej* w okresie transformacji. Celem prowadzonych w ramach tej pracy badań jest próba określenia zadań i funkcji *Systemu* oraz jego relacji z *Systemem Informacyjnym Państwa*, a także wypracowanie takiego modelu *Systemu Informacyjnego Statystyki Publicznej*, aby jego funkcje informacyjne mogły być sprawnie realizowane.

Zagadnienia i pojęcia omawiane w niniejszym artykule są na ogół, choćby intuicyjnie, powszechnie znane. Tym niemniej, ze względu na wspomnianą już zmienność tych definicji, a zarazem występujący jeszcze subiektywizm ich ujęcia i interpretacji, poglądy i definicje użyte w niniejszym artykule mogą się wydawać sporne i dyskusyjne. Autor zdaje sobie sprawę z takiej sytuacji, ale uznaje, że jest to mniej uciążliwe niż godzenie się na niejednoznaczność lub brak pewnych definicji.

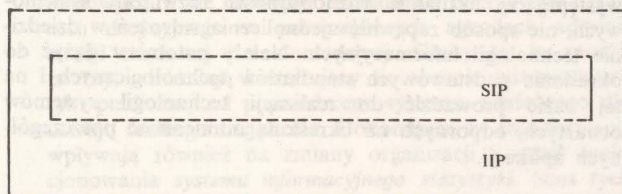
Infrastruktura informacyjna państwa

Zanim przejdziemy do właściwych rozważań związanych z tematem tego artykułu, wyjaśnimy ważniejsze pojęcia wyjściowe. Na wstępie wyjaśnimy pojęcie infrastruktury informacyjnej państwa.

Pod pojęciem *infrastruktura* rozumie się na ogół zespół urzędów i instytucji świadczących usługi niezbędne do funkcjonowania działalności podstawowej. Na bazie przytoczonej definicji ogólnej można sformułować definicję terminu *Infrastruktura Informacyjna Państwa (IIP)*, jako całokształt systemów informacyjnych i systemów łączności działających w kraju, będących materialną bazą *Systemu Informacyjnego Państwa (SIP)*. Z kolei, pod pojęciem *System Informacyjny* <1> rozumie się system umożliwiający rejestrowanie, przetwarzanie, przechowywanie i udostępnianie lub przekazywanie danych.

Pojęcie *System Informacyjny Państwa* będzie określone w dalszej części artykułu, po nieco pełniejszym omówieniu pojęcia *IIP*. Jednak już obecnie można dokonać schematycznego porównania pojęcia *Infrastruktura Informacyjna Państwa* z pojęciem *System Informacyjny Państwa*, co przedstawia poniżej schemat na wykr. 1. *SIP* jest zbudowany z wybranych elementów *IIP* i jest częścią *IIP*.

Wykres 1 SCHEMATYCZNE WYRAŻENIE RELACJI MIĘDZY SIP I IIP

Zadania IIP

Podstawowym zadaniem *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* jest obsługa zasobów i przepływów informacyjnych między:

- ogniwami centralnej władzy państwowej:
 - prezydentem,
 - parlamentem,
 - rządem,
 - kierownictwami partii politycznych,
 - organizacjami pracodawców i pracobiorców,
 - centrami nauki,
 - mass mediami;
- centralnymi i terenowymi organami władzy państwowej;
- organami władzy a:
 - podmiotami gospodarującymi,
 - instytucjami publicznymi,

- organami samorządu terytorialnego,
- osobami fizycznymi;
- podmiotami gospodarującymi;
- podmiotami gospodarki narodowej a zagranicą.

Struktura instytucjonalna IIP

W układzie instytucjonalnym *Infrastruktura Informacyjna Państwa* obejmuje:

- 1) systemy informacyjne:
 - centralnych organów władzy i administracji państwowej;
- 2) systemy informacyjne:
 - organów samorządu terytorialnego,
 - instytucji publicznych, w tym:
 - *System Informacyjny Statystyki Publicznej*,
 - problemowe systemy informacyjne administracji państwowej, w tym:
 - podatkowy,
 - celny,
 - bankowy,
 - ochrony środowiska,
 - informacji naukowej i patentowej,
 - terenowych organów władzy i administracji;
- 3) obiektowe systemy informacyjne podmiotów gospodarczych; obiektowy system informacyjny, w odróżnieniu od problemowego systemu informacyjnego, zorientowany jest na obsługę potrzeb informacyjnych systemu zarządzania jednostką gospodarczą, która jest użytkownikiem tego systemu;
- 4) inne systemy informacyjne (sądowe, wojskowe, ..., kościelne).

Struktura funkcjonalna IIP

W układzie funkcjonalnym elementy *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* można usystematyzować w następujące grupy funkcjonalne:

- 1) zbiory danych, gromadzonych i przetwarzanych w systemach informacyjnych funkcjonujących w państwie;
- 2) relacje między funkcjonującymi systemami informacyjnymi;
- 3) metabaza informacyjna dla:
 - zapewnienia podstaw wymienności danych między funkcjonującymi systemami informacyjnymi,
 - informowania użytkowników o zasobach informacyjnych poszczególnych systemów informacyjnych;
- 4) technologie informacyjne:
 - technologie obliczeniowe,
 - technologie komunikacyjne.

Poszczególne grupy funkcjonalne scharakteryzowane będą kolejno poniżej.

Charakterystyka zasobów informacyjnych IIK. Zasoby informacyjne zgromadzone w systemach informacyjnych funkcjonujących w ramach *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* można podzielić na trzy główne grupy rodzajowe:

- A. Zasoby informacyjne systemów ewidencji podstawowej (pierwotnej):
 - gospodarczej (księgowej i operatywnej),
 - osobowej,
 - celnej,
 - podatkowej itd.
- Źródłem danych tworzących i aktualizujących zasoby informacyjne systemów ewidencji podstawowej są dokumentowane zdarzenia z realnej rzeczywistości.
- B. Zasoby informacyjne systemów ewidencji wtórnej, prowadzonej w celach:
 - kontrolnych,
 - koordynacyjnych,
 - ogólnoinformacyjnych itd.

Źródłem danych tworzących i aktualizujących te zasoby są zasoby informacyjne systemów ewidencji podstawowej.

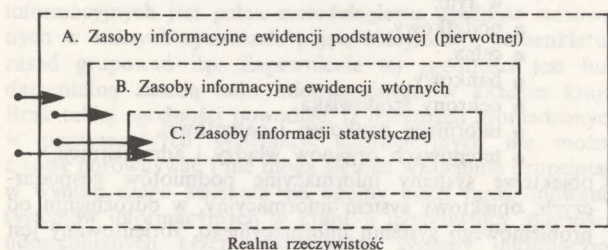
C. Zasoby informacyjne systemów informacyjnych statystyki:

- statystyki publicznej,
- statystyki resortowej,
- statystyki problemowej.

Źródłem danych tworzących i aktualizujących zasoby informacyjne statystyki są zasoby informacyjne ewidencji podstawowej lub zaobserwowane w trakcie badań (ankietowych, spisowych) stany realnej rzeczywistości.

Biorąc pod uwagę charakter każdej z wymienionych grup zasobów informacyjnych, ich wzajemne relacje pojęciowe i zasileniowe można schematycznie przedstawić jak na wykr. 2.

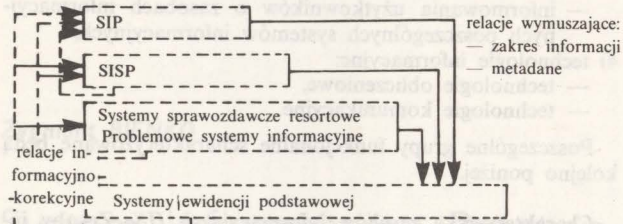
Wykres 2 SCHEMAT WZAJEMNYCH RELACJI ZASOBÓW INFORMACYJNYCH IIP

Przepisy określające zakres przedmiotów i zasady utrzymywania zasobów informacyjnych mają na ogół charakter resortowy, rzadziej ustawowy. W konsekwencji, poszczególne zasoby informacyjne są mało spójne, często zmienne, wzajemnie redundantne.

Charakterystyka relacji między systemami w ramach IIP. Podstawowe relacje zachodzące między systemami informacyjnymi wchodzącymi w skład *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* można opisać za pomocą schematu przedstawionego na wykr. 3.

Wykres 3 SCHEMAT PODSTAWOWYCH RELACJI ZACHODZĄCYCH POMIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI RODZAJAMI SYSTEMÓW W RAMACH IIP

Charakterystyka metabazy informacyjnej IIP. Podstawową częścią składową metabazy informacyjnej *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* jest metabaza informacyjna *Systemu Informacyjnego Statystyki*, a w szczególności:

1. Krajowe Rejestry Urzędowe:
 - Rejestr Podmiotów Gospodarczych,
 - Rejestr Jednostek Podziału Terytorialnego Kraju.
2. Katalogi i definicje:
 - obiektów systemów informacyjnych,
 - danych,
 - struktur danych.
3. Klasyfikacje i nomenklatury.
4. Procedury wymiany danych.

Metabaza informacyjna statystyki nie wyczerpuje całości problemu metabazy informacyjnej IIP, chociaż jak wynika z wykr. 3 stanowi jej podstawową część zarówno w sensie jej rangi, jak i zakresu.

Wspólna metabaza informacyjna w ramach IIP jest podstawowym warunkiem wymienności danych pomiędzy systemami informacyjnymi i porównywalności danych publikowanych przez te systemy. Powszechne zastosowanie jednolitej metabazy informacyjnej w ramach IIP jest zadaniem bardzo ważnym i pilnym dla rozwoju nie tylko SIP, ale i poszczególnych systemów informacyjnych funkcjonujących w ramach IIP.

Charakterystyka technologii informacyjnych IIP. Współczesne technologie informacyjne przewidują kilka poziomów spójności systemów informacyjnych i komunikacji systemu informacyjnego z jego użytkownikiem. Nie wchodząc w szczególności techniczne można wyróżnić następujące poziomy badania spójności systemów informacyjnych:

- 1) w zakresie technologii obliczeniowych:
 - platforma sprzętowa,
 - platforma systemowa,
 - platforma bazodanowa;
- 2) w zakresie technologii komunikacyjnych:
 - bazowe (konwersacja z systemem komputerowym w trybie interakcyjnym),
 - zaawansowane (multimedialne):
 - systemy wideotekstu — komputerowa dystrybucja informacji w trybie interakcyjnym z wykorzystaniem łączności tv,
 - systemy teletekstu — komputerowa dystrybucja informacji w trybie jednokierunkowym,
 - systemy faksymilne — komputerowa dystrybucja i reprodukcja danych w trybie interakcyjnym z wykorzystaniem zintegrowanych narzędzi tlf, tlx i sieci komputerowych,
 - poczta elektroniczna:
 - e-mail (przesyłanie tekstów),
 - multimedialna (przesyłanie tekstu, obrazu, dźwięku, filmów),
 - BC-Net (wspomaganie doboru kontrahentów),
 - EDIFACT (międzykomputerowa wymiana sformatowanych danych),
 - zintegrowane systemy multimedialne.

Jak wynika z doświadczeń krajowych i zagranicznych, przy występującej aktualnie różnorodności rozwiązań systemowych, nie sposób zapewnić ujednoczenia wdrożeń w dziedzinie technologii informacyjnych. Należy natomiast dążyć do określenia podstawowych standardów technologicznych i na tej bazie prowadzić do realizacji technologii systemów otwartych, odpornych na określoną odmienną poszczególnych aplikacji.

System Informacyjny Państwa

Pojęcie *System Informacyjny Państwa (SIP)* można rozpatrywać w dwóch ujęciach: w sensie szerszym (L) i w sensie węższym (S). Pod pojęciem *System Informacyjny Państwa* rozumie się tę część *Infrastruktury Informacyjnej Państwa*, która w danym modelu ustrojowym jest zaangażowana przez władze państwowe do: (w sensie szerszym (L))

- sterowania gospodarką narodową,
- komunikowania się władzy ze społeczeństwem,
- obsługi potrzeb informacyjnych społeczeństwa;

 (w sensie węższym (S))

- informowania centralnych organów władzy państwowej.

Składowe SIP

Do podstawowych elementów składowych *Systemu Informacyjnego Państwa* można zaliczyć: (w przypadku SIP sensu szerszego)

— wszystkie elementy struktury funkcjonalnej *Infrastruktury Informacyjnej Państwa* w zakresie elementów „1”, „2” i częściowo „4” wynikających z układu instytucjonalnego *IIP*;

(w przypadku *SIP* sensu węższego)

— *System Informowania Kierownictwa (SIK)* zasilany z wielu autonomicznych systemów informacyjnych składających się na *SIP(L)*. Jeśli brak infrastruktury zasilającej *SIP*, rozwiązaniem doraźnym, traktowanym jako przejściowy paliatyw, może być tzw. *MONITORING*, czyli zbieranie informacji z wybranych dziedzin rzeczywistości społeczno-gospodarczej w ramach ad hoc zorganizowanych struktur.

System statystyki publicznej

Pod pojęciem *statystyka publiczna* rozumie się alternatywnie:

- a) system badań statystycznych, prowadzonych przez upoważnione do tego organy państwowe lub z upoważnienia tych organów, polegających na zbieraniu, gromadzeniu i opracowywaniu danych opisujących rzeczywistość społeczno-gospodarczą w celu określenia charakterystyk masowych zjawisk społeczno-gospodarczych objętych tymi badaniami. Wyniki badań (informacje statystyczne) są oficjalnie udostępniane i rozpowszechniane, przy zachowaniu ustawowych regulacji, dla potrzeb organów władzy, organizacji społecznych, politycznych i zawodowych, jednostek gospodarczych, instytucji i obywateli;
- b) zbiory informacji liczbowych charakteryzujących masowe zjawiska społeczne i gospodarce posiadanych i udostępnianych przez upoważnione do tego organy państwowe.

Sens obydwu definicji jest właściwie jednakowy, jednak tylko definicja pierwsza jest właściwa i pełna, a druga jest raczej popularnym skrótem myślowym. Istotnym elementem opisującym w pełnej definicji system statystyki publicznej jest podkreślenie założenia, że statystyka opiera się o masowe dane (głównie liczbowe) opisujące realną rzeczywistość i na tej bazie rozpoznaje i formuluje zjawiska i prawidłowości, które daje się zbadać i zaobserwować.

Należy jeszcze podkreślić istotne cechy charakteryzujące statystykę publiczną, a nie wyeksponowane w przytoczonych definicjach, a mianowicie:

- ogólnodostępny charakter statystyki publicznej i związana z tym równorzędność dostępu do danych, a więc równość praw dostępu;
- statystyka publiczna, w odróżnieniu od statystyki resortowej czy problemowej, zajmuje się badaniem zjawisk masowych, a nie obsługuje działalności operacyjnej i procesu decyzyjnego w poszczególnych agendach administracji rządowej i samorządowej. Cechy te, w sposób istotny, odróżniają kształtujący się obecnie system statystyki publicznej od poprzedniego systemu, właściwego dla ustroju realnego socjalizmu. Dokonujące się transformacje wpływają również na zmiany organizacji i zasad funkcjonowania *systemu informacyjnego statystyki*. Sens tych przemian można by wyrazić następująco: z *systemu świadczącego masowe dane selektywnej grupie odbiorców, przekształca się on w system świadczący selektywne informacje masowej zbiorowości odbiorców informacji statystycznej*.

Powiązania informacyjne *SISP* z *SIP*

Aktualnie, zasoby informacyjne *Systemu Informacyjnego Statystyki Publicznej* są głównym źródłem zasilania *Systemu Informacyjnego Państwa*. Przedmiotem zasilenia są następujące zasoby informacyjne:

1. Bazy danych normatywnych:

- rejestry,
- klasyfikacje,
- nomenklatury,
- definicje danych.

2. Bazy danych statystycznych:

- formularzowe BD, dane jednostkowe identyfikowalne (ściśle reglamentowane stosownie do przepisów prawa),

— formularzowe BD, dane jednostkowe nieidentyfikowalne (reglamentowane przepisami wewnętrznymi),

— formularzowe BD, dane zagregowane według zadanych cech.

3. **Publikacje problemowe** Głównego Urzędu Statystycznego i wojewódzkich urzędów statystycznych.

4. **Zamawiane** w GUS i w WUS studia i analizy problemowe.

5. **Bieżące usługi** Informatorium Statystycznego GUS.

W najbliższej przyszłości należy się liczyć z udostępnieniem do powszechnego użytku najczęściej zapotrzebowywanych informacji statystycznych poprzez skomputeryzowane wielo-dostępne infostrady typu UNITEL. Ponadto, w miarę krystalizowania się problemowych systemów informacyjnych administracji państwowej, będą one istotnym źródłem zasilenia informacyjnych zarówno *SIP*, jak i *SISP*, co wzbogaci treść i poprawi efektywność działania tych systemów.

Wpływ *SISP* na rozwój *SIP*

Poznawcza i badawcza rola systemu statystyki publicznej odczuwana jest głównie w bieżących kontaktach użytkowników informacji statystycznej z serwisem informacyjnym statystyki. Występuje jednak i druga funkcja tego systemu; jako powszechny i masowy system informacyjny poprzez stosowaną, głównie dla swoich potrzeb, bazę normatywną sprzyja rozwojowi, uporządkowaniu i normalizacji całej infrastruktury informacyjnej państwa. Poszczególne elementy bazy normatywnej statystyki publicznej są szeroko wykorzystywane w bardzo wielu systemach informacyjnych wchodzących w skład *IIP*. W powszechnym wykorzystaniu są rejestry i klasyfikacje statystyczne; często spotyka się takie sytuacje, że zakres lub struktura statystycznych formularzy i statystycznych baz danych wpływają na zakres i schemat działania pozastatystycznych systemów informacyjnych. Efekty działania *SISP* na tym drugim kierunku są dostrzegalne dopiero w dłuższych okresach, chociaż oddziałują na ogół w sposób ciągły.

Tak powszechne wykorzystanie bazy normatywnej statystyki może świadczyć o uniwersalności konstrukcji i definicji elementów tej bazy, intencji innych systemów informacyjnych podporządkowania lub co najmniej powiązania swoich rozwiązań wymaganiom bazy normatywnej statystyki, a także dużej przydatności bazy normatywnej statystyki dla usprawnienia i pogłębienia analiz społeczno-ekonomicznych prowadzonych poza resortem statystyki.

Wydaje się, że i w przyszłości taka rola bazy normatywnej statystyki powinna być nie tylko utrzymywana, ale pogłębiana i intensyfikowana. Służyć to będzie pełniejszej integracji *SISP* z innymi systemami informacyjnymi w ramach *IIP* oraz poprawie jakości i efektywności działania *SISP*.

* * *

Artykuł ma charakter popularyzatorski i porządkujący podstawowe pojęcia i opinie, które choć są niekiedy znane, to nie zawsze są znane jednoznacznie i prawidłowo formułowane. Autor nie uzurpuje sobie prawa do formułowania niepodważalnych definicji i stwierdzeń; pragnie zaprosić do wymiany poglądów, gdyby przedstawione poglądy wymagały korekty, uzupełnienia czy nawet bulwersowały czytelnika. Dyskusja na łamach czasopisma, ułatwi wypracowanie poglądów bardziej zobiektywizowanych. Dokonujące się od kilku lat transformacje systemowe w statystyce coraz wyraźniej nabierają wymiaru jakościowego. W swoisty sposób integrują się one z rozwojem *SIP* i wiodącą, a zarazem integrującą rolą *SISP* w tym zakresie. Rola ta jest coraz powszechniej dostrzegana.

dr Zygmunt Bieńko — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Statystyki GUS